

UUS KONTSERDISAAL. ERSO on nii hädas, nagu peaks jalgpalli A. Le Coq Arena asemel koolivõimlas mängima, aga kultuuriminister **Tiit Teriku** sõnul tuleb praegu olukorraga leppida.

Enne jõuab ERSO sajani, kui saab uue ja

TUULI PÕHJAKAS
ajakirjanik

Tänavu mais kinnitas riigikogu neli hoonet riiklikult tähtsate kultuurirühmitiste hulka, mille rajamist ja renoveerimist Eesti Kultuurkapital vastavalt toetab. Nende hulka pääsesid Tartu südalinna kultuurikeskus (Süku), Narva Kreenholmi kultuurikvartal Manufaktuur, Arvo Pärdi nimeline muusikamaja Rakveres ja rahvusoperi praeguse hoone juurdeehitus. Pärast paar kuud kestnud filmiimimeste võitlust lisati nimistusse ka Tallinna filmilinnak.

Paljude jaoks suure pettumusena jäi sellest loetelust välja aga Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ja Eesti Filharmoonia Kammerkoori konkursile esitatud projekt «Helioru kontserdimaja» – ligi 90 miljonit eurot maksev suurprojekt, kus leiduks ruumi nii nüüdisaegsetele vajadustele vastavale hea akustikaga kontserdisaali- kui ka selle juurde kuuluvatele harjutussaalidele, avatud kultuurikeskusele ja õppealale.

Loodud kavandis olid kontserdimaja planeeritud kaks saali: suur saal (1500–1700 istekohta) ja kammersaal, mida liikuva seinaga abil on võimalik suvisel ajal kasutada ka vabaõhulavana, lisaks arvukalt suuremaid ja väiksemaid ruume, mida saab vastavalt kasutada õpperuumide, konverentsisaalide ja vastuvõtude tarbeks.

Reedel, 10. detsembril toimunud ERSO tuleviku kontserdimaja ümarlaual oli probleem taas ülevaade ning arutleti kaasaegse kontserdimaja vajaduse üle Eesti ühiskonnas – kas seda on vaja Eesti ühiskonnale tervikuna või on see oluline vaid ERSO-le?

Probleem saab kõigile kohalviibijatele selgeks juba pärast paariminutilise viibimist Estonia kontserdisaalis, kus ERSO parajasti proovi tegi. Hoone on vajalik, selles ei kahtle keegi, ning selle peamine vajadus seisneb selles, et praegune Estonia kontserdisaal ei ole kummist. Sümfooniaorkester mahub vaevu kitsakesele lavale ära ning nagu selgub ERSO peadirigendi ja kunstilise juhi Olari Eltsi (pildil) jutust, on selle- gi proovi jaoks paar kontsertrabassimängijat reservi jäänud ning laval mängib umbes 80 protsenti kõigist ERSO liikmetest. Puudujate jaoks ei ole lihtsalt ruumi.

Ollakse justkui lõksus
«Estonia teater on teatavasti ehitatud ajal, mil ERSO loomiseni oli veel kümnekond aastat aega, mistõttu pole ruumi akustikas, mahutavuses ja paigutuses arvestatud kaasaegse sümfooniaorkestri vajadustega,» tõi Olari Elts välja. «Siit on võimatu teha ülekandeid ja see ei ole kõrvale ka pikemas perspektiivis meeldiv kuulata ja on tervisele suisa ohtlik, sest tött-öeldes ei kannata see akustika mingisugustki kriitikat. Selline tunne on, nagu kolm numbrit väiksemad kingad oleks jalas.»

«Oleme harjunud, et jalgpalli mängitakse ikkagi A. Le Coq Arenal, vahel harva talvel ka Kalevi spordihallis. Meie oleme aga jäänud justkui Kalevi spordihalli lõksu, kuigi meie tegevus nõuaks A. Le Coq Arenat,» lisas ERSO direktor Kristjan Hallik.

Ka helilooja Erkki-Sven Tüüri (pildil) nõustub: «Mul on olnud võimalus kuulda oma orkestriteoseid kaasaegse sümfooniaorkestri esituses, kes on laval täies koosseisus maailma parimates saalides, ja tõi on see, et ma olen siin alati kogunud teatavat ahistust ja süütunnet. Need forte'd, mis ma olen kirjutanud, teevad siin orkestrile haiget. Need teosed ei õitse siin kitsakesel laval nii, nagu

need õitsema peaksid. Mujal maailmas neid probleeme ei ole.»

«Muusika ei pääse siin õieti mõjule, sest me peame tegema dünaamikas kompromisse, tõmbama tagasi ja muutma kõlavärvi energeetilist substantsi. Kaasaegne muusika nõuab õiget akustilist antust, mida siin kahjuks ei ole,» lisas Tüür. «Kui meil oleks need õiged antused, saaksime me võõrustada maailmatasemel orkestreid, kellest võime praegu vaid und näha. Me näeme seda Soome pealt, kui Helsingin Musiikkitalo (Helsingi Muusikamaja, valminud 2011. aastal – T. P.) valmis sai. Soome klassikalise muusika elu puhkes õitsele!»

Eesti Filharmoonia Kammerkoori esindaja Esper Linnamägi täiendas Tüüri öeldut: «Meil ei puudu ainult kohalikud esinemisväljundid, vaid ka kõige elementaarsemad tööruumid, kus proovi teha. Me oleme seni neis kitsustes, pea olematutes oludes hakama saanud, ent see ei ole jätkusuutlik. Selleks, et Eesti klassikalise muusika edulugu saaks nii kodumaal kui ka maailmas jätkuda, on meil vaja kontserdimaja ideega edasi liikuda. Me oleme sellega juba sündseisu jõudmas.»

«See hoone on ehitatud 13 aastat enne, kui ERSO ellu kutsuti, ja on ilmselge, et see praegune Estonia hoone on teistsuguse suunitlusega ning ajale jalgu jäänud. Keegi ei eita, et vajadused on muutunud,» nentis kultuuriministeeriumi arhitektuurinõunik Veronika Valk-Siska.

Kohanemine saaliga

«Meil on peale tulemas uued põlvkonnad heliloojaid, kes ei saa justkui kirjutada, mida nad tahavad, vaid peavad seejuures arvestama ka ruumi võimekusega, looma kohandatud versioone. See on olnud pidev arutelupunkt, eriti maailmas ringi reisisid, et maailma kontserdisaalid võimaldavad orkestritel areneda ja pa-

ERSO peadirigendi ja kunstilise juhi Olari Eltsi hinnangul on saalist praegu võimatu teha ülekandeid ja akustika e. Selline tunne, nagu kolm numbrit väiksemad kingad oleks jalas, leiab ta. Paremal ERSO ümarlaud Estonia kontserdimaja vajaduse üle.

KOMMENTAAR

Kontserdimaja pole lihtsalt hoone, vaid kultuurikeskus

MIHHAEL KÕLVART
Tallinna linnapea

Mul on raske hinnata, kas Tallinn on kontserdimaja jaoks ainuvõimalik variant. Ma saan aru, miks räägitakse kontserdimaja ehitamisest Tallinna linnas, ja see peaks kindlasti olema laiem kontseptsioon kui ainult kontserdimaja. Kui see projekt jõustuks, tooks

See Tallinna muusikaturismi välismaalt ja üle Eesti ning Tallinna linn sobib just oma kättesaadavuse poolest. Tallinna linna puhul on pluss lihtsalt rohkem.

Minu arvamus on pigem isiklikumalt laadi, kuid laiemast kontseptsioonist rääkides

tuleb esile see, et kontserdimaja pole lihtsalt üks hoone, vaid kultuurikeskus. Linnahalli piirkond sobib, sest meil

on linnahalli vahetus läheduses linna omandis olev kruntkuhu, kuhu saab luua avatud ja funktsionaalse ruumi, mida saaks kasutada igapäevaselt, mitte

ainult muusikaüritusteks. Kontseptuaalselt tundub mulle, et see ühtib ka ERSO praeguse ideega.

Kui rääkida eraldi asukohast, siis Skoone bastioni idee mulle sisuliselt väga meeldib, sest see rikastaks linnaruumi ja ühendaks omavahel vanalinna ja kesklinna ning tekitaks ühenduse mereäärse piirkonnaga.

remaks saada, mida see saal paraku ei võimalda,» tõi Hallik välja veel ühe probleemi, mis puudutab klassikalise muusika tuleviku. Küsimusele, kuidas selgitada paradoksi, et Eesti klassikaline

muusika on nii kõrgel järjel, kui- gi saali ja kvaliteetseid olusid selleks justkui ei ole, selgitas Hallik, et meil on õnneks nüüd EMTAs olemas kõigile standarditele vastav koht, kus noored heliloojad ja

muusikud end ette saavad valmistada, aga see ei ole kindlasti piisav. Pigem seisab kõrge kvaliteet ja heal järjel olemine eelkõige selle taga, et ERSO-l on olnud võimalus ringi reisida ja end

Võhiku kõrvad avastasid klassikalist muusikat

ARVUSTUS
MUHLUM
kirjanik

ERSO 95. aastapäeva kontsert

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, solistid kontsertmeisterid Triin Ruubel ja Arvo Leibur ning tšello- rühma kontsertmeister Theodor Sink. Dirigent Olari Elts. 10. detsembril 2021

Loomulikult peaks ülevaate ERSO 95. aastapäeva juubelkontserdist kirjutama mõni muusikaeruditi. Kui aga mõelda, et muusikat võib kuulata igalüks, ka kõige tuhmim inimeseloom, siis saab ehk andeks anda, et reportaaži kirjutab seekord sümfoonilisest muusikast väga kaugel seisev inimene. Usutavasti on raske leida minust selles vallas veel ebapädevamat.

Kui mulle vastav ettepanek tehti, ajasin kõigest hingest vastu, väites, et see oleks sama, kui panna teil mõni orkestrant Proustist kirjutama. Mis muidugi võiks olla täielik õnnestumine! Lõpuks on ju kogu kunst ja kultuur kõigi, mitte vaid valitute

jaoks. Et need «kõik» sugugi alati kultuurist lugu ei pea, see on juba omaette jutt. Võib-olla ongi mõnele vaja vaid väikest tuge, väikest sündi minna ja puutuda kokku millegagi, mida ta pelgab ja võõristab, ei pea oma maailma kuuluvaks.

Kultuur on harjumus

Sest kultuur on eelkõige harjumus. Harjumus lugeda raamatuid, käia teatris, kontserdil, näitusel. Harjumused juurduvad lapsepõlves, kui ikka ema-isa käekõrval ooperisse viivad, käid ooperis ka suureks saades. Mul oli keskkooli ajal ERSO abonement. Need olid mäletamist mööda päevased kontserdid, käisime koos pinginaabriga, kultuurised noored. Ja näitustel käisime muudkui ja mööda muuseumi. Siis tulid aastad, kus kõik need kenad kombid kadusid ja vajusid unustusse. Paljudel inimestel oli tegu sellega, et endal üldse eluvaim sees hoida. Ja kui kord saabusid helgemad ajad, kui oleks rahulikult saanud osta raamatu või teatripileti, tundus hoopis, et mis sest ikka, saab ilma ka ja ei viitsigi minna kuskile. Aga ERSO muudkui mängis. Mängis 80ndatel ja 90ndatel ja nullindatel ja mängib siamaa-

ni. Ja ma sattusin jälle kontserdile. Ning olin lummatud.

Kuskilt mälu tagumistest soppidest ujusid välja mõisted, nagu kontsertmeister või esimene viiul. Vaatasin kõike täiesti süütute silmadega, mulle meeldis iseäranis komme, kuidas dirigent surub kontsertmeisteril kätt, kohe näha, et mingi igivana traditsioon. Kas nad vahepeal, kui inimene üleni roojaseks kuulutati, tegid seda kordas küünarnukinalja? Loodan, et mitte. Kui ilusad on inimeste näod!

Meenus Leili Muuga maal «Orkester». Vaatasin kehade liikumist muusikas, seda sünkroonsust, millega liigub viiulirühm ja ometi iga inimese pisikest individuaalsust. Püüdsin kuulda eri pille, saada aru, kus miski toimub, silmad keerlesid lava ühest nurgast teise, kord jälgisin dirigenti, siis tšellosid, siis tagumisi ridu, kuhu ainult pilk ulatas. Aga kogu see mõtetu arusaamispuud kadus, kui lavale astus Triin Ruubel – ettekandele tuli Ernest Chaussoni «Poem» viiulile ja orkestrile. Korraga ei jälginud ma enam ei dirigenti ega üksikmängijaid. Korraga kuulsin ma muusikat. Et ma seda samaaegselt ka nägin, oli lihtsalt veel üks muusi-

ka mõde. Ma olin muusika sees, täiesti «kohal». Ja huvitaval kombel ei tekitanud see minus emotsioone, ei olnud selliseid tugevaid afektilaadseid tundeid, mida ma pelgan ja vältida püüan. Oli lihtsalt täiesti teistmoodi olemine. Äärmiselt keskendunud ja kuidagi «ära».

Juubelkontserdi kava oli kokku pandud mõistagi selline, et oleks jõukohane ka lihtsama maitsega publikule. See pole halvustavalt öeldud, isegi minusugune oli varem kuulnud Heino Elle-

ri «Koitu», mis kõlas lausa kaks korda, avaloona ning lõpus lisapalana. Küllap ka Lepo Sumera sümfooniast nr 2, mis juubelika- vaski kõlas kõige suursugusemalt ja raputavamalt. Kindlasti ei taha ma aga muusika kohta hakata üt- lema, milline see «on» või ei ole.

Elav ja huvitav

Minnes tagasi kontserdi juurde, siis sellel oli ka eelkontsert, mis sisaldas endas Erkki-Sven Tüüri «Arhitektuurinõu VI» ettekan- net ning vestlusrin-

ERSO 95. aastapäeva kontsert. Kui kontsertmeister Triin Ruubel lavale astus, kuulis kirjanik vaid muusikat, ta oli